

INNLANDET FYLKESKOMMUNE
Postboks 4404 Bedriftssenteret
2325 HAMAR

Saksbehandler, innvalgstelefon
Christen Ness, 48174351

Høringssvar - Innlandet - regional plan for klima, energi og miljø

FNs bærekraftsmål ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Innledningsvis vil vi derfor bemerke at det er positivt at fylkeskommunen prioriterer å utarbeide en regional plan for klima, energi og miljø, med mål om at disse temaene skal behandles helhetlig i sammenheng med bærekraftig verdiskaping.

Statsforvalteren i Innlandet har tatt aktivt del i fylkeskommunens arbeid med Regional plan for klima, energi og miljø gjennom hele prosessen, ved å være en del av styringsgruppa og flere arbeidsgrupper. Planen omhandler helt sentrale tema for samfunnsutviklingen knyttet til balansen mellom vekst og vern i omstillingen til et lavutslippssamfunn. Det er utvilsomt ambisiøst og krevende å behandle denne bredden av tema under ett da satsingsområdene griper i hverandre, men vi mener at en i foreliggende planutkast i stor grad har lyktes med tilnærmingen.

Miljø, klima og energi er alle samfunnsområder som Statsforvalteren har definerte ansvarsområder innenfor. Foruten å bidra til at planen adresserer de muligheter, utfordringer og mål den bør i utviklingen av innlandssamfunnet, har en viktig oppgave for Statsforvalteren i planprosessen vært å sikre at regionale føringer følger opp de nasjonale og vesentlige regionale interesser vi er satt til å ivareta.

Gjennom deltakelse i styringsgruppa, og i arbeidsgrupper, er vi godt kjent med hovedstruktur i planen, definering av hovedmål, strategier og tiltak. Med bakgrunn i den omfattende tematikken planen favner, ser vi imidlertid at det gjennom planprosessen har oppstått enkelte skjevheter i vektning og prioriteringer av problemstillinger og mulige løsninger innenfor våre fagområder. Vi benytter derfor høringsprosessen til å løfte frem og påpeke momenter i planforslaget som vi mener må vurderes i videre behandling av planen.

Vi tar til etterretning at det er besluttet at planen ikke skal inneholde planbestemmelser eller retningslinjer. Planbestemmelser og retningslinjer ville gitt aktører i fylket, både offentlige og private, større grad av forutsigbarhet for fremtidige prioriteringer. På enkelte områder kunne slike regionale føringer ha bidratt til større handlingsrom gjennom å adressere regionale tilpasninger og lokale løsninger.

Utfordringen med å utelate planbestemmelser og retningslinjer er at den regionale planen fremstår som et mindre handlekraftig styringsverktøy enn den kunne ha vært. Dette medfører at Statsforvalteren og andre regionale statlige aktører vil måtte forholde seg til nasjonale føringer i sine vurderinger av enkeltsaker.

Generelle vurderinger

I kapittel 1.2 *Sammenhenger og motsetninger*, fremheves at det skal jobbes med interessekonflikter i planperioden. Ved å synliggjøre mer detaljerte og konkrete problemstillinger i planen, kunne det skapt en større forståelse for de mål og strategier som er valgt. Dette kunne gitt et bedre utgangspunkt for vurderinger og prioriteringer i arbeidet med å legge til rette for økt bosetting, sysselsetting og tilrettelegging for næringslivet, samtidig som viktige naturressurser og -verdier blir ivaretatt og utslippene redusert.

Statsforvalteren ser at satsingsområder innenfor arealbruk, klimatilpasning og til en viss grad energibruk og -effektivisering er relevante for kommunenes arbeid med sikkerhet og beredskap. Mål, delmål og strategier knyttet til disse ivaretar dette slik det foreligger på nåværende tidspunkt, men mangel på retningslinjer kan gjøre det vanskeligere å realisere disse.

I planen vises det til hensynssoner, overvannsproblematikk og vern mot flom. Her burde også ekstreme tørkeperioder nevnes.

Etter vårt syn bør planen i større grad synliggjøre biogass som ressurs, klimagassreduserende tiltak, fornybar energikilde og som betydning for energiomlegging i transportsektoren. Fylkeskommunen bør vurdere om biogass skal omtales på linje med øvrige fornybare energikilder.

Under følger kommentarer med sidehenvisning og forslag til endringer.

Forslag til konkrete endringer

Overskriften **Transport og jordbruk** er noe misvisende i forhold til den påfølgende teksten, som også omhandler skogbruk og fossilt brensel.

Etter vårt syn er det utfordrende å slå så store og viktige områder sammen i én omtale. Veitrafikk og jordbruk er de to største utslippskildene i Innlandet, der veitrafikk utgjør 43% og jordbruk 35% av utslippene av klimagasser (kilde: Miljødirektoratet). Innlandet er også Norges største skogfylke, og står derfor for høyt opptak og lagring av CO₂. Det bør derfor vurderes om disse tre områdene skal få en mer fyldig omtale under respektive overskrifter. De omtales nærmere under satsingsområdene, men for å få en mer helhetlig oversikt over betydningen disse har, bør de også omtales innledningsvis.

En omtale av kildene til de resterende 22% av klimagassutslippene burde også komme frem innledningsvis i planen. En synliggjøring av utslippskilde og -mengde, kan bidra til større oppmerksomhet om hva offentlig sektor, næringsliv og den enkelte kan bidra med. I tillegg vil en slik oversikt over utslippene fordelt på sektorene gi en referanse for betydningen ulike tiltak har på utslippsmengden. I beste fall kan en visualisering av summen av bidrag virke mobiliserende til økt innsats for å redusere utslipp.

Under er Statsforvalterens forslag til tekst om skog og jordbruk. I tillegg til å si noe om betydningen disse to områdene har for klimagassutslippene, viser vi også til viktigheten de har for verdiskapingen i Innlandet.

Norges største skogfylke

Innlandet er landets ledende skogfylke med nesten 30 % av landets produktive skogareal og over 40 % av landets avvirkning. Skogene i Innlandet er en viktig kilde til karbonopptak, og dermed en viktig del av Norges løsning på klimakrisen. Gjennom lokal industri videreutvikles en stor andel av råvaren etter hogst til miljøvennlige produkter i et sirkulært kretsløp. Innlandet har offensive mål for skogbruket som økt karbonbinding, økt verdiskaping, bruk av miljøvennlige produkter fra skogen vår, samtidig som man tar vare på spesielle naturverdier.

Norges største jordbruksfylke

Innlandet er landets største jordbruksfylke målt i verdiskaping, og har komplette verdikjeder for melk, kjøtt, egg, korn, potet og grønnsaker. Jordbruket gir store ringvirkninger i samfunnet, og har avgjørende betydning for bosetting, sysselsetting, verdiskaping og biologisk mangfold over store deler av fylket.

Jordbruket står for 35% av utslippsmengden i Innlandet. Mye av utslippene skyldes naturlige prosesser, som for eksempel metanutslipp fra husdyr, men det er også utslipp knyttet til for eksempel transport. Jordbruket har inngått en intensjonsavtale med regjeringen om å redusere utslipp fra jordbruket nasjonalt med 5 millioner CO₂-ekvivalenter innen 2030.

Dersom det ikke er aktuelt å ta inn mer tekst om utslippskildene foreslår vi at *jordbruk* erstattes med *landbruk* i overskriften.

Overskriften **Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging**, s. 19, siste avsnitt; dette foreslås erstattet med følgende:

Det er store ulikheter mellom kommunene i Innlandet ut fra blant annet avstander, befolkningstetthet, næringsgrunnlag og økonomisk og sosial utvikling. Dette tilsier at planleggingen bør skje geografisk differensiert ut fra kommunenes utfordringer og muligheter, når det f.eks. gjelder boligbygging og arealer til næring. Samtidig kan utbygging av arealer utfordre hensyn som kommunene skal ta til jordvern, naturområder og annet. En høy utnyttelse av arealene vil derfor gjøre det enklere for kommunene å ivareta spekteret av hensyn på en helhetlig og framtidsrettet måte. Den geografisk differensierte planleggingen skal være i tråd med statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.

Samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging vil ofte innebære fortetting av eksisterende arealer, knutepunks- og tettstedsutvikling. Erfaringene viser at det er utfordrende å ivareta de mange hensynene som er nødvendige for å sikre attraktive bo- og oppvekstmiljøer, samtidig som andre samfunnsinteresser ivaretas på en god måte.

Kulturmiljø, møte- og lekeplasser, gang- og sykkelveger, redusert støy, bedret folkehelse, blågrønne strukturer, overvannshåndtering, reduserte klimagassutslipp, varehandel, boligsosiale forhold, sikring av viktige natur- og landbruksarealer er eksempler på viktige hensyn som må ivaretas i planprosessene for å sikre trygge og attraktive sentrumsområder.

Med utgangspunkt i dette, foreslår Statsforvalteren at det utarbeides en regional veileder for utvikling av attraktive byer og tettsteder som et konkret oppfølgingspunkt i handlingsdelen av planen.

Overskrift **Forurensning**, s. 31, etter femte avsnitt om bygge- og anleggsvirksomhet bør følgende avsnitt om massehåndtering settes inn:

Bygge- og anleggsvirksomhet er et annet utfordrende område relatert til forsvarlig massehåndtering. I forbindelse med slik aktivitet oppstår det ofte overskuddsmasser. Selv jord- og steinmasser som ikke er forurensset med helse- og miljøfarlige stoffer kan innebære en risiko for forurensning som kan gi negative miljøeffekter. Eksempelvis kan avrenning av partikler føre til nedslamming av nærliggende bekker og massetransport kan føre til spredning av fremmede skadelige plantearter. Overskuddsmasser er også en regional ressurs som bør ivaretas slik at de kan gjenbrukes.

Overskrift **Forurensning**, s31, etter tredje avsnitt bør følgende tekst legges inn:

De senere årene ser en også at tilstanden i Oslofjorden har blitt kraftig forverret. Hovedårsaken til dette er økt nitrogeninnhold i fjorden som følge av utslipp fra avløp og jordbruk i elvene rundt Oslofjorden. Innlandet står for en betydelig andel av næringstilførselen, og har en stor oppgave de neste årene i å få redusert disse utslippene, noe som krever store tiltak spesielt i landbruket og kommunalt og privat avløp.

Overskrift **Vannkraft**, s34, første avsnitt, siste setning- som forlengelse av denne kan det tilføyes: *ved modernisering av turbiner, maskineri eller lignende*

Videre kan hele andre avsnitt erstattes med:

Utvidelse av vannkraftverk kan skje gjennom nye overføringer, utvide tverrsnitt i vannveier, og å øke virkningsgraden gjennom f.eks. effektkjøring. Dette er imidlertid tiltak som i stor grad vil være ødeleggende for naturverdier og i strid med målene i de regionale vannforvaltningsplanene, og dermed lite ønskelig.

Overskrift **Største skogfylke**, s. 37; Statsforvalteren foreslår å endre overskriften til **Bioenergi** og flytte teksten til før overskriften *Energieffektivisering*, slik at den kommer sammen med de andre energiformene. Opprinnelig tekst beholdes, men innledende tekst kan være:

Bioenergi er en stabil kilde til energi som kan være en bidragsyter til å løse dagens energiutfordringer der andre fornybare energikilder har stor variasjon i ytelse gjennom sesong.

Innspill til strategiene

Satsingsområde 3.2 Arealbruk

Arealbruk påvirker samfunnets beredskap og økonomiske, miljømessige og sosiale sider av bærekraft.

Målsettingene ivaretar et utvalg av nasjonale målsettinger angående bærekraftig arealbruk. De er på et veldig overordnet nivå, og det ligger klare føringer i både lovverk, statlige planretningslinjer, meldinger til Stortinget, ulike veiledere, rundskriv etc. med forventninger om at fylkeskommunen og kommunene sikrer disse interessene.

Det er av den grunn en forventning fra statlig nivå om at de nasjonale føringene settes inn i en regional kontekst. Slik teksten i kap. 3.2 nå er formulert, viser den i liten grad hvordan dette skal forstås i Innlandet. Deler av teksten er også i strid med nasjonale føringer. Statsforvalteren mener det må gjøres en jobb etter høringen med å konkretisere føringene inn i en regional kontekst innenfor de rammer som er gitt nasjonalt. Dette arbeidet kan Statsforvalteren bidra til om ønskelig.

I kap. 3.2.1 *Slik gjør vi det i Innlandet*, har vi konkrete forslag til endringer til enkelte strategier.

Vi mener at planens kapittel om arealbruk i større grad bør legge til rette for omstilling av samfunnet og tilpasning til endret klima i tråd med regjeringens forventninger jf. Nasjonale forventninger til regional og lokal planlegging (2019-2023). Strategi 2 bør derfor sette krav til at gjenbruk og fortetting alltid vurderes ved nye tiltak.

Forslag til ny tekst: Vi *skal alltid* vurdere gjenbruk og fortetting i eksisterende bebygde arealer, *før vi tar* i bruk ubebygde arealer.

Strategi nr. 3; her foreslår vi følgende endringer:

Utbyggingsmønstre og transportbehov må ses i sammenheng. Gjennom samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging begrenses transportbehovet og det legges til rette for klima- og miljøvennlige *mobilitetsløsninger*. Tettsted- og byutvikling skjer med god kvalitet, der vi ivaretar hensyn til uteområder, eksisterende bygningsmiljøer, lysforhold og miljøkvalitet.

Strategi nr. 6. Her angis strategien i første setning, mens den andre er en forklaring til ønsket effekt av strategien. Siste setning virker derfor overflødig, og bør strykes. Dersom siste setning skal bli stående bør også *beitebruk* nevnes som et positivt resultat av strategien.

Satsingsområde 3.5 Natur- og kulturmiljø og naturmangfold
til kap. 3.5.1 Slik gjør vi det i Innlandet:

Strategi nr. 4. siste setning: Slik den nå fremstår bryter den med nasjonal politikk på verneområdet. Lokale avveininger og innspill skal veie tungt i denne typen saker, men i henhold til naturmangfoldloven besluttet og fastsettes slike prosesser nasjonalt. Det kan av den grunn ikke kreves lokalpolitisk aksept for slik gjennomføring. Statsforvalteren foreslår derfor å erstatte setningen:

Lokalpolitiske avveininger, lokal forståelse og aksept for og forankring av vernet skal ligge til grunn.

Med:

Lokal involvering og medvirkning skal sikres i verneplanprosesser.

Hvis det ikke er aktuelt å foreta denne endringen, må ordet *aksept* fjernes fra setningen, da det er i konflikt med naturmangfoldloven. Tilsvarende endring må også ivaretas i handlingsprogrammet.

I strategi nr. 5. er det sagt at vi skal begrense støyforurensningen. Dette er lite konkret og ikke fullt i tråd med bestemmelse om støy i arealplanlegging T-1442/2021. Her er det et mål at støyplagen skal reduseres og det er helt klare retningslinjer for ikke bare å begrense, men at støyømfintlig bebyggelse, uteområder og grønnstruktur ikke skal være utsatt for støy over gitte grenseverdier.

Statsforvalteren mener dette punktet må tydeliggjøres for å være i tråd med nasjonale føringer angående støy, eventuelt med henvisning til støyretningslinjen T-1442/2021.

Forslag til endring:

Vi har ikke forurensning som skader helse eller miljø på land eller i vann, og vi *reduserer* mengden lys- og støyforurensning.

Handlingsprogrammet

I planens handlingsprogram er det foreslått en rekke tiltak knyttet til strategiene under de enkelte satsingsområdene. Tiltakene er ikke prioritert og alle fremstår dermed som like viktige. Det bør vurderes om det skal foretas en prioritering av disse, for å gi spesielt kommunene og næringslivet en tydelig retning på hva fylkeskommunen mener er viktigst å ha søkelys på fremover. Vi mener det må angis tidsangivelse for når tiltak skal være gjennomført - enkelte tiltak vil eksempelvis gjelde i hele planperioden. Dette bør komme frem i handlingsprogrammet. Det bør også fremkomme hvem som er ansvarlig for gjennomføring og hvem som forventes å medvirke til det enkelte tiltak. Dette er gjort for enkelte tiltak, men ikke alle.

Kap. 3.2 Areal

Forslag til tiltak tilknytte strategi 3:

Det utarbeides en regional veileder for utvikling av attraktive knutepunkter og tettstedsutvikling.

Dette kan utdypes med: *En slik veileder skal vektlegge ivaretagelse av vesentlige faktorer for attraktivitet ved fortetting og transformasjon: trygge og trivelige sentrumsområder som tar vare på kvaliteter som kulturmiljø, møte- og lekeplasser, gang- og sykkelveger, redusert støy, bedret folkehelse, blågrønne strukturer, overvannshåndtering, reduserte klimagassutslipp, varehandel, boligsosiale forhold, sikring av viktige natur- og landbruksarealer mm.*

Enkelte strategier inngår i flere satsingsområder, eksempelvis henvises tiltak til strategiene 2.4 og 2.5 i handlingsprogrammet til tiltak under satsingsområdene *Klimatilpasning* og *Innovasjon og næringsutvikling*. Det bør vurderes om disse to strategiene skal flyttes til satsingsområdene der tiltakene er angitt. Alternativt la dem stå som nå, og knytte spesifikke tiltak til disse under *Arealbruk*, eller de flyttes til *Temaoverskridende strategier og tiltak*.

Forslag til tiltak tilknyttet strategi 4:

1. Vi skal tydelig presisere ansvar og forventninger til kommuner og regionale aktører, samt støtte deres saksbehandling mht. klimatilpasningstiltak i møte med andre interesser.

2. Vi skal sikre at alle ansvarlige aktører har nødvendig kapasitet og kompetanse til å utrede konsekvenser, vurdere og gjennomføre nødvendige risikoreduserende tiltak i all arealforvaltning.

Med bakgrunn i erfaringene fra siste års geopolitiske situasjon og energikrise, må vi forvente økt interesse for produksjon av fornybar energi. Dette gjelder både vind- og solkraftverk. Dette krever store arealer, og slike initiativ er ofte konfliktfylte. Statsforvalteren mener det bør initieres en samlet oversikt, med påfølgende prioritering av arealer i fylket som er mest egnet til formålet, så langt det er hensiktsmessig. Eventuelt at det gis noen prinsipper for slik lokalisering. Dette er en omfattende og ressurskrevende oppgave, men en slik regional prosess kan bidra til å begrense konfliktnivået og skape mer forutsigbarhet.

Forslag til tiltak tilknyttet strategi 5:

Det initieres en regional prosess for avklaring og prioritering av arealer for produksjon av fornybar energi for å redusere mulige konflikter.

Det er ikke foreslått tiltak under 2.7 og 2.8 i handlingsprogrammet.

Under *Temaoverskridende strategier og tiltak* foreslår vi at det utarbeides en regional plan for massehåndtering som et tiltak:

Det skal utarbeides en regional plan for massehåndtering for å sikre forsvarlig håndtering og deponering av overskuddsmasser, øke graden av gjenbruk og redusere klimagassutslipp.

Språklige presiseringer

Overskrift **Planen gir føringer**, s. 4, her bør *planen* defineres som Regional plan for klima, energi og miljø da det er mange planer som nevnes. I andre avsnitt, siste setning står det *aktørene*- det bør defineres hvem eller hva som omfattes av dette begrepet. Aktører brukes også i første og andre avsnitt på s5, men da med referanse til andre grupper.

Fylkeskommunen har gjennomført et stort arbeid i Regional plan for klima, energi og miljø. Våre innspill er ment som supplement til eksisterende tekst, og tilføyelser der vi mener den trenger å forsterkes i forhold til de viktige temaene den tar opp.

Med hilsen

Anne Kathrine Fossum (e.f.)
kommunal- og samordningsdirektør

Christen Ness
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent